

ISSN 2683-524X

# Ошца

Часопис о Краљевчанима и Краљеву

Број 36 | Година 4 | децембар 2022.

ПРИМЕРАК БЕСПЛАТАН





## ЈУБИЛАРНА ПОШТАНСКА МАРКА КРАЉЕВА

Поводом 140 година од проглашења Србије за Краљевину и промене имена тадашње вароши Карановац, Историјски архив Краљева и Пошта Србије издали су поштанску марку у ограниченом тиражу.

Овај филателистички раритет подсећа на историјске чињенице, на крунисање Милана Обреновића за краља, првог у нововековној Србији, 500 година после Уроша Нејаког.

„Краљевина је добило име управо захваљујући томе што је краљ Милан посетио Карановац као први крунисани владар Србије после косовске трагедије”, каже Весна Милојевић, директорка Историјског архива, подсећајући да је Србија постала Краљевина 6. марта 1882. по старом календару, а већ 19. априла исте године Милан Обреновић је вароши дао име које носи већ безмало век и по.

Краљ Милан се обратио тадашњим Карановчанима: „Ваш Краљ, ваш Кум хоће да вашу будућност стави под окриље оне значајне народне тековине, која је земљи придобила нов углед, нову славу; Ваш Краљ, ваш Кум, баш зато хоће да вас, прве и најближе седмвратој Жичи, поздрави данас именом које вам одговара данашњим земаљским околностима, именом грађана Краљевског града: Краљево“.

Издавање пригодних поштанских марака поводом значајних датума и јубилеја из историје Краљева биће убудуће традиција Историјског архива Краљева и Поште Србије.

### Донатори у овом броју:

NATURAL SHOP, SOFIST, HAVANA CLUB, IGRAONICA MUNJA,  
VENERA ART STUDIO, HOTEL SUNCE, HOTEL TURIST, TOKALIC

Издавач „СИЦА”, За издавача, Драган Благојевић, Јован Анђионић, Ликовна опрема Јован Анђионић, Штампa Сидца, Тираж 1000  
www.sidza.rs | email: sidzacasopis@gmail.com | ISSN 2683-524X = Сидца (Краљево) | COBISS.SR-ID 283032588



ДЕО ТРОШКОВА ИЗДАВАЊА ЧАСОПИСА  
ПОМОГАО ГРАД КРАЉЕВО

РАЧУН ЗА УПЛАТЕ ДОНАЦИЈА ЗА ШТАМПУ ЧАСОПИСА:  
200-3290450101003-06 - БАНКА ПОШТАНСКА ШТЕДИОНИЦА



## ЗАДУЖБИНАРИ

У новијој историји Краљева истичу се задужбинари: Анђелко Савић (1924), Петар Богавац (1941), потом Живка Ђокић (1958), и Др Оливера Радојковић Чоловић 2006. године. У њиховим оставинским документима, и поред правних и законски уобличених формулација, запажа се снага и величина чина даривања пуног племенитости и љубави према родном граду, и старања о његовим становницима и ближеј родбини.

Анђелко Савић у завештању из 1924. године, каже: „Године су ми превалиле а чешће и по-бољевам те овим хоћу да наредим како да се учини распоред са мојом заоставштином... немајући своје деце хоћу да се сетим сиромашне деце мога родног места Краљева. У другом реду сетићу се изнемоглих стараца и старица у Краљеву о којима се у првом реду брине сама та општина... Кад моја жена Татија умре, све моје имање непокретно припашће фонду Анђелка Савића, трговца, и жене му Татије, који ће се образовати у Краљеву.“

Петар Богавац у тестаменту из 1941. пише: „Стар сам 71 годину. Деце немам. Имам само жену Бисенију... Док сам још при чистој свести и здравом разуму, желим да учиним распоред своје имовине, на случај моје смрти што овим чиним. Плац са кућом и осталим просторијама у улици кнеза Лазара остављам у наслеђе трговачкој омладини у Краљеву... сем тога, остављам у наслеђе трговачкој омладини од покретних ствари салон за моју собу за рад са библиотеком...“

У уговору о поклону непокретности Живке Ђокић из 1958. године стоји: „Поклон се чини из побуда поштовања према племенитим задацима Црвеног крста и из љубави и поштовања према Црвеном крсту у чијим сам организацијама предано и дуги низ година добровољно радила.“

Др Оливера Радојковић Чоловић, у судском завештању из 2006. године, забележила је: „Ја Радојковић Оливера рођена 21.05.1929. године у Дракчићима код Краљева од оца Жарка остављам у наслеђе и то: Кућу к. бр. 98 у ул. Карађорђевој у Краљеву постојећа на кат. парцели 3273 КО Краљево уписана у поседовни лист 608 с правом коришћења земљишта које служи за редовну употребу зграде, а коју сам наследила иза мојих родитеља, затим све покретне ствари које се затекну у тој кући, затим антиквитетни намештај и антиквитете у сребру, стаклу и порцелану који се налазе у мом стану у Београду и све уметничке слике и то 95 комада, а које се налазе било у кући у Краљеву, било у стану у коме живим у Београду остављам у наслеђе Народном музеју Краљево уз налог (Легат) да кућа буде такође Народни музеј односно део Народног музеја и да служи за сталну поставку и уз налог (Легат) да у тој сталној поставци буде изложен део слика који им буде припао по овом завештању, што значи да не смеју предметну кућу издавати у закуп или продавати или додељивати својим радницима или трећим лицима на коришћење.“

Сачувана традиција даривања и задужбинарства са најновијим примерима у краљевачком крају, Долини векова, мотивише будуће приложнике и задужбинаре да истрају на овом је динственом путу, у свету неразумљивом и мало познатом. Богаћење и очување националних културних вредности на темељима даривања и задужбинарства доприноси и развоју српске културе у Европи.

ИнфоКраљево

## НЕПОШТОВАЊЕ ЗАВЕШТАЊА



У Краљеву постоје две задужбине које су давни власници завештали младима. Реч је о кући Петра Богаваца у којој је одавно, уместо омладине смештена БИА, а у другој, у кући Анђелка Савића донедавно је функционисала кафана „Задужбина“. Када би се поменула завештања поштвала, краљевачка омладина би за своје активности имала лепе и функционалне просторе.

Али нису испоштоване жеље и тестаменти хуманих, богатих Краљевчана. Рецимо, богати предратни трговац Анђелко Савић је у завештању још 1924. године писмено, а и на самој згради у центру града, написао да тај објекат, по смрти његове жене Татије, припада фонду који ће бринути о сиромашној омладини. Сличну племенитост исказао је и трговац и сенатор Петар Богавац, који је ратне 1941. године, такође тестаментом, оставио у наслеђе „кућу са плацом у Улици кнеза Лазара трговачкој омладини Краљева“.

И, била је ту омладина, после рата, имали су своје просторије извиђачи, акцијаши, феријалци... Али, половином деведесетих

њу преузима општина, а крајем те деценије ту се усељавају припадници Службе безбедности, данашње БИА.

Како је до тога дошло? По распаду Савеза социјалистичке омладине, прелепа спратна зграда Петра Богаваца остаје без „домаћина“. Убрзо је преузима општина Краљево, али 1997. године она потпада под власништво државе. Новог власника „именује“ тадашња влада Србије, закључком уз образложење да није приведена намени. Онда се даје на коришћење припадницима Службе државне безбедности, касније Безбедносно-информативне агенције. И, тако је то до данас, безбедњаци ту зграду користе, без икакве накнаде. Многи тврде да су, ваљда, у намери да имовину „сачувају“, тада на републичком нивоу владајући социјалисти, брже-боље, применили већ постојећи закон и зграду „привели намени“, преузели је као државно власништво и декретом оmlадинце иселили а уселили огранак једне до најважнијих државних служби.

Тачно је да су више пута локалне власти тражиле да се зграда врати Краљеву и омладини, али изгледа без веће упорности па од тога није било ништа. Зрчак наде се појавио 2016. године у „комбинацији“ да се за БИА, у дворишту поменуте зграде, на плацу који је такође завештан омладини, сагради нова зграда а ова врати граду и младима. Градски урбанисти су потврдили да је за то најпре дата сагласност Завода за заштиту споменика културе у Краљеву, а онда локацијска дозвола надлежне градске службе за градњу поменуте зграде. Тако ће, можда, кад тај објекат саграде, овај „узурпирани“ вратити граду, тј. онима којима је давно намењена.

Што се тиче зграде од трговца Анђелка Савића поклоњене „сиротој омладини Краљева“ који Краљевчани и зову „Задужбина“, већ деценијама се користила као угоститељски објекат. Сада је ту апотека. Закупац плаћа Фонду „Анђелко Савић и Петар Богавац“ закупнину, која се годишње користи као помоћ добрим, а сиромашним ђацима.

Драган Благојевић

Потпис фотографије: Богавчева задужбина



## ПЕТАР БОГАВАЦ

Рођен је 1870. године у Савову, где је похађао основну школу. У Краљеву завршава Трговачку школу. Био је шегрт, калфа, затим је постао самосталан трговац и 1890. године основао самосталну трговачку радњу галантеријском робом. Био је власник стругаре у Церовику и поседовао је велика пољопривредна имања у околини Краљева. Имао је добре организаторске способности и истовремено са привредним активностима, бавио се банкарством и политиком.

За посланика Чачанског округа изабран је 1894. и задржао је мандат до 1908. када је одбио да се поново кандидује. За председника општине у Краљеву је изабран 1910. и поново 1920. године. Исте године изабран је за посланика у Чачанском округу и био је члан Уставотворне скупштине. За посланика је биран и на изборима 1923, 1927, 1931. и, по пети пут, 1935. године у Жичком срезу. За банског већника постављен је 1930. године. Као истакнути привредник доста је урадио за привреду свог краја.

Био је члан Управног одбора Акционарске штедионице (1897), оснивач и председник Управног одбора Краљевске привредне банке (основана 1912. од 1921. спојена са Краљевском акционарском задругом), као и окружне жичке Пољопривредне подружнице. Са Миљком Петровићем Рижом поседовао је 50% акција Шумадијске банке у Београду. Посебну пажњу је посвећивао трговачкој омладини. Био је један од чланова одбора Трговачке омладине у Краљеву и члан школског одбора Трговачке школе, установа које су организоване његовом заслугом.

Један је од утемељитеља природног лечилишта Матарушка Бања и члан истоименог друштва. Био је један од оснивача Краљевачке задруге, оснивач и власник листа „Народна самоуправа“ (покренут 1936). Један је од оснивача „Краљевског електричног акционарског друштва Ибар“, формираног почетком 1925. у Краљеву. Истакао се у иницијативи за изградњу нове зграде Пољопривредне школе у Краљеву (грађена 1924–1928), а био је и међу иницијаторима изградње нове зграде за гимназију (због рата 1941. није реализовано). Био је и члан „Одбора за градњу Соколског дома“ у Краљеву (основан 1936). Финансијски је помогао формирање хуманитарног друштва, краљевачког Пододбора Друштва „Кнегиња Љубица“ (1925).

Учествовао је у Балканским и Првом светском рату (1912–1918). Био је један од оснивача и чланова Главног одбора ЈРЗ (Југословенска радикална заједница). На оснивачкој конференцији Бановинског одбора ЈРЗ Моравске бановине 10. фебруара 1936. као делегат бановинског одбора именован је за члана Главног одбора.

За сенатора је изабран 6. фебруара 1938. у Моравској бановини и због тога је дао оставку на посланички мандат. Због честог полемисања и упадања у говор сенатора који нису били чланови ЈРЗ, у Сенату је био окарактерисан као „велики партизан“. Био је један од 20 сенатора који су потписали Проглас члановима и пријатељима Ј.Р.З. (28. јун 1939.) којим је критикована Влада због ставова заузетих у преговорима са В. Мачеком.

Пошто му је син јединац, Милорад (1895–1913) умро као матурант, Петар Богавац је тестаментом завештао трговачкој омладини у Краљеву готово целу своју имовину. Без обзира на његово завештање после Другог светског рата та имовина је национализована. Међу национализованом имовином налазила се и тзв. Кућа са кубетом, тако названа јер је била једина таква грађевина у Краљеву и у времену када је подигнута представљала је својеврсну сензацију. Још један „статусни симбол“ Богавца био је амерички „Бјуик“, који је својом луксузношћу одударало од осталих аутомобила у Краљеву.

За допринос јавним пословима, Краљевско намесништво одликовало је Петра Богавца 1938. године Орденом белог орла Петог реда.

Из књиге „Сенатори Краљевине Југославије“ Момира Нинковића  
Потпис фотке: Петар Богавац (други с леве стране) на предизборном скупу



Борци у чамцима прелазе преко реке Ибар

## ОСЛОБАЂАЊЕ КРАЉЕВА У ДРУГОМ РАТУ

Након брзог продора Црвене армије на територију Југославије ослобођени су Ниш и Београд у октобру 1944. године, што је отежало повлачење немачке групе армија „Е“ из Грчке правцем Солун–Скопље–Ниш–Београд. Краљево је тако доспело на главни правац за повлачење немачких снага из Грчке, долином Ибра и Западне Мораве, а његов стратешки значај је нарастао и зато што је град био важно железничко чвориште, са станицом и мрежом колосека за ранжирање возова организованим системом везе са диспозиционим центром, из којег се управљало железничким саобраћајем на линији од Лапова до Косовске Митровице и од Крушевца до Чачка. Све је то условило да подручје Краљева у јесен 1944. године постане средиште значајних ратних дешавања.

Евакуација немачке групе армија „Е“ започела је 2. октобра 1944. године. Команда за Југоисток издала је наређење да се Крагујевац, Краљево и Чачак бране по сваку цену. То се посебно односило на Краљево, у коме је образован мостобран око града у дужини од 35 km, чија је одбрана поверена 34. армијском корпусу Вермахта којим је командовао генерал-лајтнант Фридрих Вилхелм Милер, по коме је корпус и назван. Већ 15. октобара, командно место Корпуса „Милер“ је премештено из Крагујевца у Краљево, а одбрани мостобрана придружени су и 13. и 14. пук 7. СС „Принц Еуген“ дивизије, борбене групе 297. дивизије, група „Фишер“ 117. дивизије, комплетан 724. пешадијски пук, 654. артиљеријски пук, једна чета тенкова, а дејствовале су и снаге 104. ловачке дивизије, једно моторизовано одељење „Данијел“, 1001. Тврђавски, кажњенички, самостални батаљон, један батаљон морнара и један батаљон 359. пешадијског пука. Немачка команда је очекивала да главни удар јединица Црвене армије и НОВЈ буде усмерен ка мостобрану, који је зато био добро утврђен, што потврђује и чињеница да се број окупаторских војника смештених у Краљеву и околини, током октобра и новембра 1944. кретао, у сваком тренутку, између 20.000 до 30.000.

У борбама око Краљева су учествовале, на страни ослободилаца, 223. дивизија 68. корпуса, III Украјинског фронта Црвене армије и II пролетерска дивизија 14. корпуса НОВЈ сачињена од: IV црногорске бригаде, III и VI српске бригаде и поново основаног одреда „Јован Курсула“, састављеног углавном од локалних становника. Касније, 14. новембра, пристигле су и јединице 25. дивизије. Јединице НОВЈ-а бројале су око 5700 бораца, док је црвеноармејаца било 5000.

Први сукоби су започели 16. октобра 1944. окршајима III српске бригаде НОВЈ са 7. СС дивизијом „Принц Еуген“ код Чукојеваца, 10 km источно од Краљева, док су 20. октобра добиле већи замах, али Немци, ипак, нису били потиснути са својих положаја.

Потом, у ноћи између 21. и 22. октобра, након напада немачких јединица на положаје партизанских снага у Чукојевцу, уследио је контранапад, у коме су учествовала два батаљона III бригаде и II пролетерске дивизије. Борбе су се наставиле и наредних дана, малим интензитетом и без значајнијих промена линије фронта, јер су немачке јединице на левој обали Груже штитиле



Партизанске јединице на срушеном мосту на Ибру

одступницу својим снагама које су се повлачиле из Крагујевца. Током 26. октобра јединице III српске бригаде извршиле напад на линији фронта Витановац–Шумарице–Велика Борча–Мала Борча. Успех је остварен једино заузимањем Мале Борче.

Са друге стране, IV пролетерска бригада је 19. октобра стигла до села Врбе и заузела положаје, а до 28. октобра, ова бригада је успела да својим десним крилом стигне до обронака планине Столови, југоисточно од Манастира Жича.

Планови одсудног напада ослободилаца на мостобран Краљево одложени су одласком 52. а доласком 223. дивизије Црвене армије. Почетком новембра виталне саобраћајне комуникације за евакуацију Групе армија „Е“ и даље су биле под немачком контролом. Према тврдњама Средоја Урошевића, Совјетска команда је била добро упозната са снагом немачких снага у повлачењу и на основу тога је проценила да су расположиве ослободилачке снаге недовољне за остваривање циљева потпуног опкољавања и уништења немачких јединица. Настојало се да се бар допринесе, колико год је било могуће, потискивању непријатеља.

Након успешног извлачења главнине немачких трупа из Македоније и са Косова и Метохије краљевачки мостобран је до 17. новембра изгубио свој ранији стратегијски значај. Ипак, борбе су настављене, па су у ноћи између 23. и 24. новембра, две бригаде II пролетерске дивизије пре-секле немачку саобраћајну комуникацију између Краљева и Ушћа, код села Замчање и Церје, а III српска бригада између села Матаруге и Матарушке Бање 24. новембра и већ наредног дана, успела је да пређе на леву обалу Ибра и запоседне положај на подручју села Прогорелице.

Немачке трупе су 25. новембра започеле планско повлачење из Краљева и околине и систематско рушење војних, привредних и саобраћајних објеката. Међутим, како је западно од Чачка висок водостај порушио мост евакуација је одложена за два дана. У раним јутарњим часовима, 28 новембра, започео је напад III српске и IV пролетерске бригаде, које су форсирале Ибар, у садејству са јединицама Црвене армије. Јединице 1041. пука Црвене армије дејствовале су и напредовале у свом сектору. Наредне ноћи, 28/29. новембра, град је био у потпуности под контролом ослободилаца. Тако је завршена операција ослобађања Краљева, која је трајала 42 дана. Житељи Краљева су 29. новембра дочекали први дан у слободи. Сутрадан ослободилачка војска је са народом, одала пошту стрељанима у масовној одмазди октобра 1941.

Ослобођење је Краљево дочекало уз ненадокнадиве људске и материјалне губитке, без, како извори кажују, зграде способне за смештај војске, болнице, школа и јавних установа. Краљево није било поштеђено великих разарања, која је 34. армијски корпус немачке војске, приликом одступања, учинио на железничкој инфраструктури, аеродрому и свим важнијим постројењима. Остатке Железничке радионице и два магацина минирали су делови дивизије „Скендербег“, а повлачење јединица 7. СС дивизије на леву обалу Ибра, пратило је рушење мостова на тој реци.

## ЖИВОТ РАЈКА БОШКОВИЋА



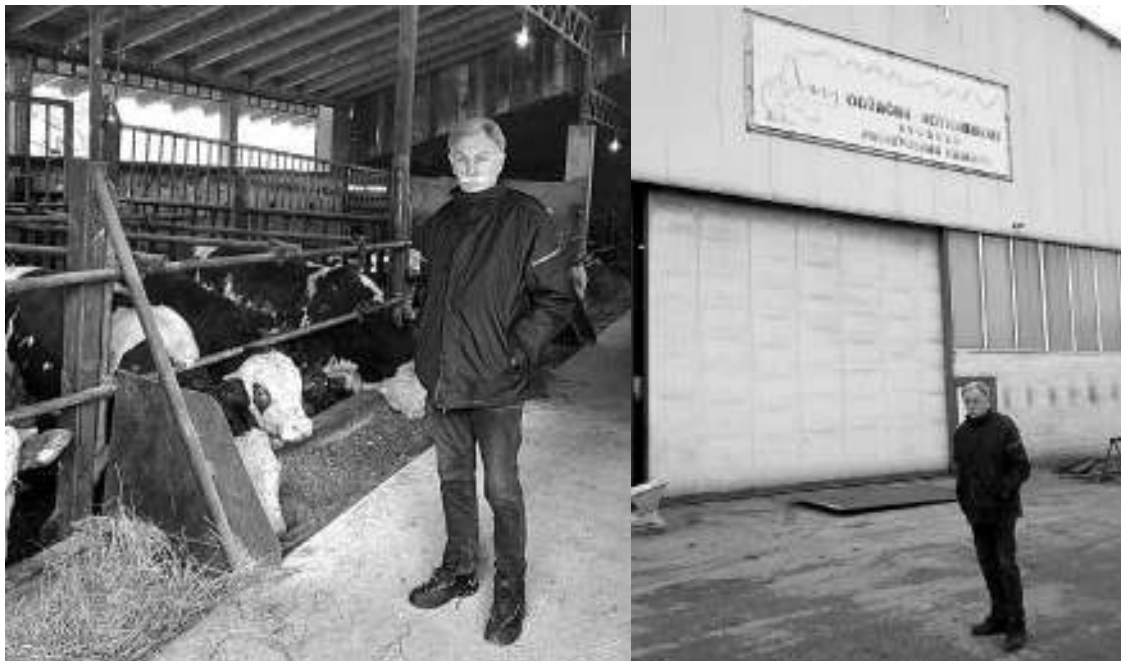
Наш суграђанин, судија у пензији, Предраг Ерац нам је испричао причу о рођаку по мајчиној линији, Рајку Бошковићу који је рођен у селу Осоница код Ивањице. Био је предратни трговац. Пре Првог светског рата дошао је у Краљево и отворио бакалску радњу у полукругу на углу где се некада налазио „Беко“. Он је направио на углу Обилићеве и Хајдук Вељкове улице две куће. У подножју прве куће налазио се магацин где су трговци довозили робу. Улазило се из Обилићеве улице. Трговци су ноћили код њега. У Првом светском рату Рајко Бошковић је у борбама на Солунском фронту изгубио ногу. Након завршетка Другог рата држава је конфисковала сву његову имовину, извршила је национализацију. Остављена му је само једна соба у другој спратној кући. Рајко је имао троје деце, ћерке Љубинку и Добрилу и сина Драгана. Ћерка Добрила је са мужем војним лекаром живела у Конгу. У осталим деловима спратне куће живели су заштићени подстанари, наставник физкултуре Бајо који је предавао у Основној школи „Димитрије Туцовић“, геометарка Мира звана Поштарка која је радила у Катастру, куvariца Мица која је радила у Туристу.

Бака Предрага Ерца се звала Анка и она је спасила Рајка једном приликом када је дошао у Конарево код њихове старе куће изнад пруге. Тада су Немци за време Другог светског рата пролазили својим блиндираним возом и зауставили су се због борби са партизанима који су срушили надвожњак. Немци су пуцали из блиндираног воза и сви су побегли према северу, ка војном полигону у Јарчујку. Анка се након бежања окренула и схватила да Рајко није са њима, већ је остао у кући. Немци су у том тренутку излазили из вагона и кретали се фронтално према кућама. Анка је била сналажљива и храбра и пре него што су Немци стигли до куће, успела је да маленог Рајка стави на леђа и одведе у оближњу шуму како би га сакрила и спасила живот. Породица Бошковић је тада избегла у Рођевиће. У знак захвалности према Анки, Рајко је Анки и њеној породици продао јефтинеје кућу. Породица Ерац је прву кућу на самом углу купила 1952. године од општине која и дан данас остаје непромењена и подсећа на дух једног времена. Фотографије које нам је доставио Предраг Ерац су сведочење једног времена и поменутих објеката.

Мина Благојевић



# ЛАЗО, ЧОВЕК ВЕЛИКОГ СРЦА



Лазо је једнако посвећен послу и на фарми и у фирми

Ово није првенствено прича о једном успешном пољопривреднику и привреднику што овај човек јесте, него је прича о добром човеку великог срца. Њега ретко можете да видите у медијима. Овај човек је Лазар Дукић звани Лазо из села Дракчића код Краљева.

Рођен је 4. јуна 1957. године у селу Дракчићи, од оца Петра и мајке Миломирке. Још као мали дечак заволео је своје село Дракчиће где живи и данас. Ту Лазо има велику фарму са преко 100 бикова у тову. Обрађује доста своје земље и оне коју узима у закуп. Већ давне 1988. године поред бављења пољопривредом и сточарством отворио је и занатску радњу која 1991. године прераста у предузеће „Очачар котлоремонт“.

Данас је то познато предузеће, не само у нашој земљи него и ван њених граница. Никада није користио помоћ државе нити је за ових 30 година рада предузећа узимао кредите од пословних банака. Тренутно је у његовој фирми запошљено 30 радника.

Као дете са села он је добро знао како је одрастати на селу. Док многа деца у граду не знају шта ће са слободним временом, деца на селу од малих ногу помажу својим родитељима. И поред огромног рада, родитељи на селу не могу приуштити много тога деци што то могу они родитељи деци у граду.

Знајући то Лазо већ годинама помаже свој деци који су ђаци у Основној школи у Дракчићима. Купује пакетиће за Нову Годину и Светог Саву. Наравно, такви поклони су намењени и деци својих радника. Посебно је дирљив тај тренутак кад им Лазо даје пакетиће. Ти дечји осмеси и срећа што се њихов Лазо опет појавио ту, се не могу описати речима.

Поред тога, донирао је школи и котаа за парно грејање. Већ две године плаћа деци рекреативну наставу. Како је тренутно мали број ђака у школи, изразио је жељу да он плаћа деци књиге и рекреативну наставу, само да се школа не затвори.

Када га упознате уживо, тек онда видите колико је то један човек из којег избија доброта и племенитост. Видите да је то обичан човек који се не хвали богатством јер зна да је све то пролазно.

Ретки су данас овакви људи у Краљеву а и у Србији. Бити као Лазо вредан, радан, поштен, дарожљив и добар човек, данас је стварно реткост. Срећна су не само ова деца у Дракчићима, него и наша Србија што има данас Лазара Дукића. Да да господ Бог да их буде још више широм Србије.

Предраг Вељковић



## ИЗМЕЂУ ХОБИЈА И УМЕТНОСТИ

Макетарство је заправо делатност на ивици спорта и уметности. Спорт је јер се проглашавају победници, деле се медаље и признања, а уметност јер све то треба на посебан начин доживети. Треба видети неке макете које су права уметничка дела - отворене кабине, где морате исећи пластику идеално равно и прецизно убацили делове попут пилотског седишта, пилота, командне табле... Све то мора бити на свом месту и у тачној размери – каже специјалиста радиологије по струци др Драган Косић, и са поносом истиче да има хоби са којим се дичи. Макетарство, љубав коју му је пренео син, данас, деценијама касније, успешно преноси на друге и каже да од тога колико сте вични и колико мајсторства желите да покажете, зависи колико ће вам времена бити потребно за једну макету.

Макетарски клуб „Спинер“ из Краљева је основан 1995. године. Један је од најуспешнијих у земљи. Чланови клуба се са сваког такмичења враћају са признањима, а најстарији међу њима, шездесетседмогодишњи Душко Трифунковић медаље одавно не броји. Иако прави макете аутомобила, омиљене су му све врсте летелица. Годишње уради шест макета.

"Једна макета не може да се направи без 150 сати, да је направите да то буде квалитетно, да добијете неку награду и да знате да имате нешто што је вредно. Значи, испод 150 сати не може, а може да се протегне и до 250 сати. Морате да употребите боје које су биле на оригиналу, на том авиону. Такву боју, ми ту су битне нијансе", каже Душко Тановић, макетар клуба "Спинер".

Чланови клуба макете израђују самостално, на такмичења одлазе скупа, сви су поносни на успехе Спинера.

"Са сваког такмичења чланови макетарског клуба Спинер донели су увек по једну или више медаља", каже Драган Косић, председник макетарског клуба. Нове медаље и признања, само су подстицај за даљи рад свих чланова макетарског клуба "Спинер".

Макетарство је у свиету веома раширен и цењен хоби. Поред израде авиона, хеликоптера, бродова и војних возила, израђују се и макете аутомобила, железнице, свемирских летелица, фантази макете, фигуре и слично.

Макете се најчешће склапају из тзв. китова, који се састоје од пластичних одливака, упутства за састављање и водотопивих наљепница. Боје, лакови и љепила се најчешће купују посебно, а потребан је и прибор за обраду пластике: резање, турпијање, шмирглање и гитовање, прибор за фарбање, те много стрпљења и посвећености. Највиши ниво у макетарству је израда комплетне макете од пластике, дрвета или других материјала.

Посвећеност сваком новом моделу захтева довољан ниво познавања најфинијих финеса у састављању ситних делова, много стрпљења и рада због чега је мали број макетара спреман да се одрекне било чега што је створио. Због тога се највећи број макета задржава у својини, сем у ретким случајевима кад се раде по поруџбини за потребе друге особе.

Свих ових година Краљево предњачи у макетарству о чему сведочи податак да су редовно имали јуниорског и кадетског првака Савезне Републике Југославије, потом Државне заједнице Србије и Црне Горе и коначно Србије.



## МАТОВИЋА ВОДЕНИЦА

До краја шездесетих година година прошлог века на свакој реци и мало већем потоку и у краљевачком крају било је бар по десетак воденица, на Западној Морави и Ибру далеко више. Од око 300 воденица из тих времена остало је свега петнаестак, на поменутих рекама – ниједна. На Лопатници, једној од наших најлепших и најчистијих река, било је тридесетак воденица, а данас свега три. На задовољство помелара и власника браће Драгана и Бранка Матовића и данас на Лопатници меље поточара саграђена пре скоро два и по века. Они и даље чувају наслеђену воденицу и уређују воденичко окружење.

Насупрот највећем броју препуштених небризи и зубу времена, Матовића воденица на реци Лопатници у Богутовцу, иако најстарија у Надибру, захваљујући браћи Драгану и Бранку, потомцима чувених воденичара и после скоро два и по века блиста и меље као у времена када је поред реке у реду за мељаву чекало на десетине запрежних кола натоварених пшеницом, кукурузом, јечмом и другим житарицама. Током своје бурне прошлости чувена Матовића воденица је рушена, плављена, нагризана зубом времена, али никада није била препуштена небризи и заборава. Камен, срце воденице пореклома из мајдана Ново Брдо на Косову и Метохији, чува се од почетка њеног рада.

"Воденицу је саградио наш прадеда Илија, Карађорђево ратник и угледни сељак, 1780. године. Наследио ју је Илијин син, мој деда Драгутин, од њега наш отац Александар, а онда ја и брат. Фотографије наших предака на видним местима у воденици подсећају и опомињу на њену богату прошлост и претке с којима се поносимо", каже Драган Матовић.

Бранко додаје да у њихову воденицу по пројино брашно, осим сталних купаца из околних села и Краљева, навраћају све бројнији туристи и многи дуги људи који путују Ибарском магистралом. Прочуло се да воденица ради на води са три термоминерална извора те је посла и ноћу и дању, нарочито у време слава и других празника.

Осим што и у овим временима даноноћно меље воденица браће Матовић на Лопатници у летњем периоду постала је стециште на стотине оних гостију који желе да побегну од градске вреве, летње жеге и загађеног Ибра, а немају новца за морске дестинације. Одмах до воденице су лепо уређени базени, за децу и одрасле, затим вир у Лопатници. Посебна атракција је такозвани бук „чувених хиљаду Тајланђанки“, који се налази непосредно испод воденичког кола где снажни слапови масирају све, од темена главе до пета оних који воле ову врсту освежења.

Због тога је Матовића воденица један од драгуља краљевачког краја. Она на Лопатници привлачи пажњу путника намерника и многих туриста који се крећу овим делом Ибарске магистрале.

# КРАЉЕВСКИ СЛОВАР

## КРАЉЕВСКИ СЛОВАР

Из необјављеног рукописа припремљеног за књигу, у наредним бројевима Сидре објављујемо део пописа речи, израза и фразе краљевчана које је годинама прикупљао и записивао, али нажалост није стигао да их објави Душан Дуле Стојић, новинар и песник.

## С

**Спућен** – спутан: везаних ногу и/или руку, али и - несналажљив човек, онај који “не уме” да проговори - “везана врећа”; спутити животиње: углавном крупну стоку – коња, говече, свињу, овцу, козу којима се предње ноге вежу једна за другу кратким конопцем, тек да могу да се полако крећу у одређеном простору ливаде и пасу, али не и да оду далеко од пастира и направе штету у суседној њиви, башти, воћњаку

**Срам** – стид, срамота

**Среда** и сриједа (нпп.) – (досл.): ср(иј)еда (трећи дан у недељи); средина (унутрашњи део) хлеба , животна, златна средина...), посред ср(иј)еде

**Сресто**, срестава – средство, средстава

**Сретињат** – (су)сретати (кога или шта): “(пре)сретињем га сваки дан, ал цабе – увек ми се измигољи!”

**Срча** – стакло уопште: углавном поломљено, нарочито чаше и флаше намерно полупане у кафанској лумперајки

**Старац** – (досл.): стар човек, монах – духовник; таст (женин отац)

**Старејши** – старији

**Стари сват** – по статусу „најстарији” сват, без обзира на године – „војвода”, (обично ујак младожење), који брине о свадбеним обичајима, реду и свеукупном току свадбене церемоније

**„Стигли сплавем”** – (фиг.): „Стигли сплавом низ Ибар” - говори се за оне који су се са Пештрске висоравни или с Космета доселили у Краљево или околину, идући Ибарском клисуром „низ Ибар”

**Стидак** – последње парче меса, или колач на столу – обично у славском тањиру (послужавнику ,овалу)

**Стог** – сено зденуто око стожера у облику ваљкасте купе

**Стол** и Столови – Столови (планина надомак Краљева: Голи Стол, Равни Стол: “На Столу”, “На Столовима”, „ На Голем Столу“, „ На Равнем Столу”

**Стра** – страх: „Премре од стра“, „Није ме стра”

**Страобалан**-а,о – предиван-а,о, нестварно леп, прелепа,

**Страота** – страхота , страшан догађај, пустош после олује, али и најкраћи опис какве невиђене лепоте

**Страс** – страст, милина, љубав (“страс Божа”)

**Стрвина** – животињски леш, мрцина; фиг: изузетно снажан човек, коњ или во; понекад се каже и за снажан аутомобил или мотоцикл

**Стре(ј)а** – стреха

**Стреви**-т(и), и стрефи-т(и) – погоди-ти задеси-ти: „Стреви га гром“, „Уф, бес те стревила!”

**Стрикан**, стрико – од миља: стриц, чича (очев рођени брат); старији човек уопште

**Стрн** и стрњика – пожњевена али незаорана њива са остацима стабљика неке узгајане житарице: пшенице, овса, ражи,или кукуруза, посечених безмало до земље

**Стрнцо**(в) – замлата, зврндов,( пеж): сељак, сељачина

**Стровали**-т(и) се – обурвати се, срушити с висине, стрпати се – пасти с висине: „Стровали то дол, само паз да с не стровалиш и ти!”

**Стрпа**-т(и) се – сручи-ти се, пасти (паде) неспретно, стрпа се као врећа; сручити нешто на гомилу, у рупу, натрпати без реда;

**Ступа** – туч: ваљкаста дрвена посуда од издубљеног дебла с маљем за грубо уситњавање житарица или чега другог за прехрану стоке и живине

**Ступац**, ступцом – дрвени стуб (дирек) на кући, колац за дрвену ограду; ступцем: „Ма, ступцом ћу те!”

**Стућенисат(и)** – протраћити, спискати (новац/богатство)

**Субота** – (досл.) субота (шести дан у недељи дана)

**Суботари** – припадници хришћанске адвентистичке цркве

**Сувога** – стамбени и/или економски простор под кровом (кућа и/или помоћна зграда, стаја, дрвљаник, и сваки други простор заштићен од атмосферских падавина (кише, снега, града)

**Суклата** – сподоба, замлата

**Суклијаш**, и сутлија – сутлијаш (кувани пиринач заслаћен шећером, са или без цимета)

**Сукно**, сукнен-о – платно или конач од ваљане вуне – сукна

**Сукнут** – насрнути на неког вербално или физички; сукне и пламен из фуруне кад добије ваздух

**Суктат**; сукће – нервозно шеткати и снажно дисати кроз нос

**Сулундар** – чунак

**Суљаво**, суљање – клизаво, свесно клизање и нехотично проклизавање

**Сумља** - сумња

**Сунут** – сипати (воду у чашу, жито у врећу, јело у тањир...), изручити

**Сурдук** и суртук (сурцо и сурцов-ан) – погрдно: сељачина, зврндов, геак, глупан,

**Сурдукнут(и)** – увалити, утерати, сместити неке нешто; ударити

**Су чим** – с(а) чим

Наставак у следећем броју

**TRANSPORT ROBE**

**U SRBIJI I INOSTRANSTVU**

**TOKALIĆ D.O.O.**

**Kraljevo,**

**Deseta Jovačka br. 124**

**TELEFON:**

**065 6000 910**

**e-mail:**

**nenad\_tokalic@yahoo.com**





## ВИЛА КОЈИЋА У ЗАКУТИ

Поступак реституције је покренуо многе заборављене теме, међу њима и причу о Којићима и њиховим потомцима, оданим пријатељима, сарадницима, следбеницима Карађорђевића у најтежим временима, са којима су неговали и кумовске односе. У септембру 2016. године, овој породици је реституцијом враћена само једна у низу драгоцености – вила у Закути, на домак Крагујевца и Краљева, а овим малим кораком, учињен је велики помак у напретку ка правној држави и праведнијем друштву. Она је споменик страдања целог српског народа који је задесила иста судбина.

Заслужни за модернизацију живота у свом крају, обележили су развој Шумадије на прекретници 19 и 20 века. Драгутин Којић, др права и министар у седам влада у периоду 1919-1929, био је велики пријатељ Александра Првог Карађорђевића, а његов отац, Сретен Којић, краља Петра Карађорђевића, са којим је био и у кумовским односима након што је краља под псеудонимом Петар Мркоњић, превезао из Босне у устаничку Србију 1903. године. Драгутин је по пројекту чувеног архитекте и рођака, Бранислава Којића, подигао вилу у Закути, са жељом да остане за успомену и сећање на Којиће сваком ко прође кроз овај крај. У вили је проводио викенде и мештани тврде да су Којићи били дивни и племенити људи великог срца и широке руке, „на понос села“. Деца су их поздрављала покликом добродошлице: „Живели Којићи!“ Драгутинов брат, Милутин, лекар по професији, бесплатно је лечио становнике из три околна села и основао прву ординацију у том крају. У Крагујевцу су имали своју банку, кредитима су несебично помагали Гужанима, а Закута је имала водоводну мрежу пре многих развијенијих градова. Заслужни су за изградњу пруге Лапово – Краљево – Скопље, коју је финансирала италијанска породица Сретенове супруге, Терезе Монтичели.

Почетак Другог светског рата означио је почетак пропасти породице Којић и од тада се плански радило на њеном затирању. Сама смрт Драгутина Којића обавијена је велом мистерије и неразјашњених околности. Милутинова породица је трагично настрадала, сина и ћерку су му пред женом убиле усташе, након чега су пресудили и њој, да би последњег сина и јединог наследника Којића, Сретена Којића Млађег, званог Пура, 9. маја 1945. комунисти оптужили за ратне злочине и погубили га, а 14.3.1946. године, конфискована је целокупна имовина Којића у корист државе, одлуком власти ФНРЈ. Одузето им је непокретно имање површине 9,19 хектара, дворац од 17 соба и помоћних просторија, земљиште... Олга Којић, Драгутинова супруга, иако је имала право на наследство, умрла је у Београду у бедо и сиромаштву. Након ослобођења, конфискована је и банка у Крагујевцу. Са новом Југославијом пала је у заборав историја Којића, чији потомци данас воде битку за повратак имовине и угледа, нарушених вишедеценијском дискриминацијом.

У вилу у Закути уселила се војска, а круну заменила комунистичка петокрака и натпис: „Живео друг Тито“. Којићи су обележени као непријатељи комунистичке партије и као симпатизери и пријатељи краља Петра и Александра, вечито су били на нишану власти. Етикетирали као народни непријатељи свакодневно су били изложени животној опасности. У кућу су се доселили чиновници тадашњег режима и била је подељена на неколико станова међу новим власницима. Извесно време је била и у функцији земљорадничке задруге, у њеним резиденцијалним салонима складиштено је жито, потом је претворена у Дом за старе, Савез извиђача, угоститељски објекат...

Сам улаз у вилу води у најрепрезентативнији део објекта, са великим плафонским сводом у рељефу од изрезбареног дрвета, радом уметника из Охрида, а са десне стране је улаз у радни кабинет са двокрилним дрвеним вратима која је Драгутину даровао краљ Александар, иначе гост куће Којића све до трагедије у Марсељу. Изглед врата високих 2.20, украшених дуборезима, није могуће прецизно реконструисати јер са унутрашње стране недостају иконе на оба крила. Својевремено су мистериозно нестала и преко ноћи постала плен пљачкаша, али су, након што су откривена на тезги београдског бувљака, враћена под истим околностима и данас красе улаз министаског кабинета. Остатак намештаја, драгоцености и инвентара, такође, бесповратно је нестало. Спиралне степенице воде до спрата и поткровља у којем се налазе резиденцијалне собе, тј. оно што је од њих остало. Вила у Закути данас стоји као споменик нечовештва – опустошена, руинирана, без струје, воде и живота, а трагови вандализма оставили су на њој дубоке ране. Чак и у таквом издању, предмет је дивљења случајних пролазника, радозналих посетилаца, а они који се Којића сећају, тамо више не одлазе јер не могу да поднесу тужну судбину ове „успаване лепотице“.

Готово 70 година након смрти Драгутина и Милутина Којића, борбу воде потомци пет ћерки Теофила Којића, рођеног брата Сретена Којића. Љиљана Павловић, једна од потомака, члан је Комисије за заштиту приватне својине и наводи да правда не почива само на повратку материјалног, већ на опоравку целе породице. Анамарија Павловић, Дејан Марић, Нада Марић, Василије Аксентијевић, у име породице укључене у процес реституције, откривају велику жељу да се овај споменик од изузетног историјског значаја преуреди и рестаурира у музејски или неки сврсисходан простор, да му се подари хуманитарна, едукативна или културолошка улога, да поново заживи старим сјајем и на добробит сваког ко у њу крочи.



ul. Žička 10 KRALJEVO; Tel/fax: 036/360-200 361-222  
mob. 063/13-31-222  
www.sofist.rs E-mail: info@sofist.rs



## САША ДОНЧИЋ О ЕПИЗОДИ У КРАЉЕВУ

Некадашњи прослављени кошаркаш и отац суперстара Даласа Луке Дончића говорио је за Телеграф о својој кошаркашкој каријери, спорту у Југославији, испричао бројне анегдоте о данима у Звезди и Краљеву.

Велики је спортиста. Воли живот. Они нешто старији знају га као кошаркаша који "цепа мрежице" од Вардара до Триглава и шире. Они млађи, виђали су га уз сина, славног Луку који сада хара НБА теренима и поносно носи дрес Далас Маверикса и репрезентације Словеније. Пријатељи за њега кажу да је "другарчина, лаф и човек са којим никада није досадно".

Осим словеначких клубова играо је у "иностранству" у Слоги и Француској. Са осмехом на лицу се присећа тих дана у сезони 2002. године.

- Слога ми је била врхунска. Треба знати овако, у Словенији је у то доба стварно било супер играти. Није било велике потребе да се излази ван, уговори су били добри, код куће си, играла се добра кошарка, првенство је било одлично. Увек се играло две утакмице недељно, играли смо "Европу" негде. Неке велике потребе за одласком ван није било. Слога из Краљева је била лепа, специфична прича. Слога је те године била на турнеји по Словенији. Ја сам тражио неки клуб, био сам у једном мањем клубу. Вучко Михајловић је био ту, сели смо на кафицу и он ме пита да ли бих био спреман да им мало помогнем. Они су се борили за опстанак у лиги. Било је прво, ајде за 4 утакмице, после тога сам остао док се стварно није обезбедио опстанак у лиги. Зове човек, хоћеш ли у Француску. Та година је била изузетна и имам пуно лепих успомена, пре свега, на Краљево.

Каква се кошарка играла у Краљеву тих дана види се и по мечу Слоге и фаворизиване Будућности која је тада играла Евролигу и била прва Југославије. У драматичној завршници у Хали спортова у Краљеву, Слога је губила -18 у 3. четвртини да би до краја преокренула и славила 81:80. За Слогу су поред Дончића наступали још и: Вукајловић, Голоскоковић, Фимић, Перин, Божовић, Агоч, Драгојловић, Касабашић, Тривуновић, Мијајловић, Лепојевић, а тренер је био Драган Костић. Са друге стране, за Будућност су наступали: Олександр Окунски, Александар Смиљанић, Дејан Радоњић, Игор Ракочевић, Благога Секулић, Драган Вукчевић, Балша Радновић, Владимир Кузмановић, Драган Ђеранић, Жарко Чабаркапа, с тренер је био Дарко Русо.

Сасвим случајно, поред кошаркашке, и новинарске каријере, Саша је пронашао себе и у глуми. Додуше, потпуно случајно. Тако, нашао се у ситуацији да "витла" пиштољем и снима на терену за голф. Глумио је "опасног момамка"

- То је била фора. Кад, пре једно три, четири године. Мени је та идеја била интересантна. Назвао ме човек и питао да ли бих пробао нешто мало да глумим. Рекао сам му, ако нема неких чудних сцена ок. Снимана је словеначка серија "Трупло", значи "Мртво тело". Режисер ме је питао да ли бих глумио неког типа који је богат, има добре везе са криминалом и добре везе са полицијом. Мени је то било интересантно, ја рекох: "Хајде, може, да пробам и то".

Саша Грујовић

Reklame i štampa

NAVIGATOR

REKLAMNA GALANTERIJA

Најдук Вељкова 2, 36000 Кралјево

Телефон: + 381 (0)62 311 110

E-mail: tvnavigator@gmail.com

HTZ OPREMA



## У ЗВЕЗДИ ГА ЗВАЛИ КРАЉЕВЧАНИН



У то време 1953. године Срђан Калембер је био активни кошаркаш Црвене Звезде и члан државне репрезентације. У једном од својих интервјуа је рекао да можда никада не би дошао у Краљево, али га је једног дана популарни доктор Муја Поповић, у то време фудбалер „црвено-белих“, замолио да дође у наш град и помогне младим кошаркашима Слоге. Муја му је са таквим поносом и одошувљењем причао о својим земљацима, па је Калембера та идеја почела све више почела да интересује. Иначе, били су одлични пријатељи и Калембер није могао да одбије.

Дошао је у Краљево и убрзо се уверио да Муја ни у чему није претеривао. Краљевчани су га на пречац освојили непосредношћу, срдечношћу, другарством и топлином. Посебно су га одговорношћу импресионирали Видан Ристић, Милијан Живковић, Рака

Пешић и остали људи из тадашњег руководства Слоге. Калембер се сећао да је то био чисти аматеризам, када ништа није мерено новцем, када су људске вредности мерене најплеменитијим аршинима. Тада су Чаво, Новка, Славко, Кондис, Бережнов, Мацо, Броз... били не само велики кошаркашки таленти, већ и велики заљубљеници и активисти у решавању свих проблема у клубу.

Срђан Калембер је по доласку у Краљево имао ватрено крштење од људи који су му касније били драги пријатељи. Док га је група кошаркаша чекала на железничкој станици, друга екипа краљевачких спадала и шаливџија за чија имена су везане многе анегдоте и смицалице, седела је испред хотела Париз планирајући да Калемберу приреди дочек на свој начин. У то време у моди су била прозивања и „откидања“ руке при поздраву. Тада нико живи није могао да дође у Краљево а да не попије неку „радњу“.

За столом су седели Жарко Јосиповић – Шкула, Аца Шалинић – Шаров, Душко Брозовић, Славко Маржик, Синиша Живковић, Влада Маравић и Рака Пешић, смишљајући како да „мало раде“ Калембера. Били су нестрпљиви... Мало касније стиже Калембер у пратњи оних који су га сачекали на железничкој станици. Прво прихвати Шкулину испружену руку и уз неочекивани трзај, прелете напред преко стола. Беше изненађен и збуњен на тренутак, па као да се ништа није десило, пружи је руку Шарову. Калембер направи снажан трзај, па се Ацо Шалинић ослони на сто. Тада се од осталих чуло: „У реду буразеру, наш си!“. Брзо му направише место за столом. Тако је Калембер постао и остао наш.

Три године проведене у Краљеву међу тим драгим људима, Срђану Калемберу су остале у неизбрисивом сећању. Због тога му није било чудно да када је из Краљева путовао у Београд и свраћао до „Звезде“, из тог клуба су му се обраћали речима: „Дошао је Краљевчанин!“.

Драган Благојевић

Da kupatilo postane najljepši deo doma.

**3N**  
**tri-N**

Dušana Popovića 27, Kraljevo  
Tel: 036/372-872, Fax 036/372-638  
Email: tri-n@live.com, www.tri-n.rs

## ЦРНИ ПИРИНАЧ СЛАЂАНЕ БАЖАЛАЦ



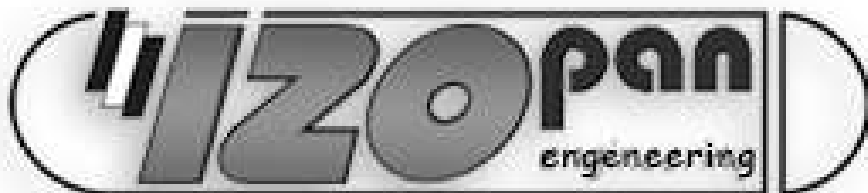
Да је Краљево неисцрпни извор младих стваралаца, доказује и књижевни првенац Слађане Бажалац. Рођена је 2. децембра 1991. године у Краљеву где је завршила основну и средњу економску школу. Дипломирала је на Катедри за ванредне ситуације и еколошку безбедност на Факултету безбедности у Београду, а мастер рад је одбранила на Факултету заштите на раду у Нишу.

Тренутно ради као инжењер заштите на раду у Краљеву. Похађала је три радионице креативног писања поезије код песника Звонка Карановића. Поезију је објавила у неколико књижевних часописа - Шраф, Неказано и Рукописи 44, на порталима Либартес и Блудни стих, као и у зборнику издавачке куће ППМ Енклава.

У оквиру 60. Фестивала културе младих Србије 2021. године у Књажевцу, освојила је друго место на конкурс за песничку награду "Тимочка лира" коју додељује Радио Београд 2. На 21. конкур-

су Првенац 2022, у организацији СКЦ Крагујевац, њен рукопис "Црни пиринач" изабран је као један од три најбоља рукописа.

Професор Часлав Николић је на следећи начин прокоментарисао књигу младе краљевачке песникиње: "Књига Црни пиринач Слађане Бажалац поетска је структура у којој се субјект успоставља и манифестује у двоструком релационизму: према фигурама простора и према фигури другог. Ове песме испуњене су просторним ознакама, па је кретање кроз збирку заправо кретање кроз једну симболички сложену панораму света и људског тела. Од стана, улаза, лифта, терасе, тоалета, спаваће собе, прозора, игралишта, трга, града, планине, сунцокретовог поља, аутобуског стајалишта, бензинске станице, болничких ходника, до руку, дланова, стопала, коже, усана, језика, непаца, грла, јагодица прстију, очију итд. Фигура другог артикулисана је или као позиција ти коме се субјект директно обраћа, или као он, који, иако одсутан, дефинише перспективу субјекта, или пак као другост до које се долази у акту самоосећања. Као што стихови песме „шта радиш на паузи за ручак“ показују, субјект ове књиге доводи све у питање, можда баш зато како би видео оно друго простора, људи и себе самог. Испитане путање од субјекта ка свету и другима, односи који граде институт песничког субјекта, добра организација књиге, показују како је поетски рукопис Слађане Бажалац место стваралачке врлине".



**Ratina 400A, Kraljevo 36000, Srbija**

**Telefon: +381. 36. 5862. 366, Faks: +381. 36. 5862. 367**

**<http://www.izopan.rs>**

**OBRADA I PRODAJA STAKLA**

## СЛОБОДАН РАЈИЋ

Почетком децембра 2022. године у вечност се у својој седамдесет другој години преселио Слободан Рајић Бобан, пензионисани новинар, који је дуже од деценије живео у суседном Чачку. Рођен је 11. јануара 1951. године у Гучи, где је завршио основну школу. Гимназију је завршио у Чачку, а Факултет политичких наука у Београду.

У Краљево се доселио 1975. године. Био је веран својим „Ибарским новостима“ у којима је, у неколико наврата, био на позицији уредника листа, али је више волео место уредника политичке рубрике. Када је предузеће приватизовано, опет је био међу онима који су остали због, како је говорио – љубави према професији.

Током своје новинарске каријере направио је бројне интервјуе са државницима, политичарима... забележио, с душом, многе приче малих људи из народа, анализирао у освртима, цртицама и новинским коментарима ситуације у друштву...

Остало је забележено да је 2009. године, за једну емисију која се на РТС-у бавила анализом стања у српској штампи, рекао: „Нисмо примили осам плата, али ја максимално радим, иако смо моја породица и ја, на ивици да постанемо социјални случајеви“.

Такав је остао до самог краја: и кад је тешко – посвећен не само професији, већ пре свега својој породици: дивној супрузи Дани, кћеркама Валентини и Милици и унуци Петри којима се поносио.

О себи није волео да говори, још мање да се фотографише, али се на све друге начине трудио да остави за собом траг доброг човека, а на дан његовог одласка, када се придружио својим колегама у небеској редакцији „Ибарских новости“ – показао је да му је то пошло за руком.

У једној од друштвених група која окупља бивше раднике „Ибарских новости“, колеге су се од Бобана данас опраштале упућујући изразе саучешћа његовој породици.

Нама се учинило да реченица опроштаја коју је упутила једна од наших колегиница, а која гласи: „Слобо Рајић, добар човек са душом детета“, најбоље описује личност овог доброг човека. Чланови његове породице кажу како су му, будући да је са породицом живео у Чачку (у који се одселио да поправи финансијско стање своје породице) страшно недостајале некадашње колеге. Зато се увек трудио да до последњег дана живота о свему буде обавештен и да му не промакне ништа од догађаја што би себи као некадашњи новинар могао да замери.

Бобан Рајић је сахрањен 3. децембра на гробљу у својој родној Гучи.

Марина Миљковић Дабић



СВЕ ПРЕТХОДНЕ „СИЦА„ ЧАСОПИСЕ  
ПРОНАЂИТЕ НА САЈТУ SIDZA.RS

**Снца**

О НАМА

ДОНАЦИЈЕ

PDF ЧАСОПИС

КОНТАКТ





## ВАСИЛИЈЕ ВАСА ТУЦАКОВИЋ (1928 – 2022)

Од 1948, по задатку, био је задужен за масовну културу! Своје ангажовање започиње у ОКУД „Живан Маричић“. И то као вокални солиста! Следи Магнохром, па Културно – пропагандни центар, па Културно – просветна заједница... По његовом ангажовању и задужењима у различитим одборима, савезима, организацијама... може се пратити развој масовне културе, начин обележавања историјских датума, великих манифестација, аматерског стваралаштва, друштвених акција од локалног до југословенског нивоа: од адаптације домова културе, преко манифестација попут Републичког такмичења села, Сусрета Абрашевића, Такмичења дечјих хорова, акције Књига солидарности, Сусрета аматера Србије, Исељеничке недеље, ФЕДРАС-а, емисије Микрофон је ваш, сусрета Музичке омладине Србије, сарадње са Зеленом Гором, Воza „Братство јединство“ чији је генерални секретар био пуних 27 година!

У Краљевачком позоришту био је управник – волонтер од 1970. до 1984. године. Основао је Пионирску и Омладинску сцену, Клуб љубитеља уметности, формирао библиотеку драмских дела, спровео реконструкцију зграде... У бројкама: 60 позоришних премијера, преко хиљаду изведених представа, толико и гостујућих... Да се не заборави да су, у његовој организацији, Краљевчани видели оперске и балетске представе: Травијата, Севиљски берберин, Еро са онога свијета, Набуко, Жизела.. да је гостовала Београдска филхармонија. Сећа се гостовања Опере Српског народног позоришта из Новог Сада: – Три аутобуса, 120 људи, два камиона реквизица и три узастопне представе...

Не мораш све да знаш – треба да знаш ко зна! Нико као Васо није умео да окупи најугледније и најутицајније људе, стручњаке, уметнике... Не могу Васу да одбијем – сви су (укључујући и ауторку текста) изговарали. И никада му није био проблем да нађе чланове ма ког жирија, учеснике различитих програма, чланове одбора. Волонтере –наравно. Краљевачка Повеља, један од најугледнијих књижевних часописа у нас, 2021. године обележила је редак јубилеј – пола века излажења. Треба се сетити и поменути Васово име у тој јубиларној години. Јер он је те 1971. у Културно – просветној заједници општине Краљево, у редакцију часописа који се рађао, окупио сам врх краљевачке стваралачке елите: Страхину Војиновића, Јована Мар-

ковића, Радомира Станића, Велизара Недовића... и све до 1983. налазио начине да часопис одржи континуитет излажења.

О себи је знао да каже следеће: „Мој живот је био рад. Организацију сам учио у војној школи – исти је систем. Направи се цела стратегија, дају задужења. Волео сам акцију, волео сам да радим и волео сам да радим са људима. Водила ме увек и велика љубав према мом граду, према Краљеву... Кренем од једне идеје, а онда су се идеје шириле, сустизале.. Паралелно сам радио у две – три организације, имао неколико функција, био члан разних одбора.. Стално се ширио круг људи са којима сарађујем... Радим, дођем кући, па наставим да радим. За 40 година, можда сам укупно био два месеца на одмору. Само једном сам био на мору. Никада нисам ишао на боловање.“

Милан Матијевић: „Васа је увек бежао од медијске пажње и признања – друге је гурао у први план и предлагао, веровао је да треба истаћи људе који заслужују, а он се склањао.“

Па ипак, тешко је набројити колико је плакета, диплома, захвалница добио.... Од Краљева – диплому Заслужног грађанина.

У Завичајном друштву Краљево је стекао још један пензијски стаж. Дуго је имао идеју о удружењу завичајаца. Иницијативни одбор се састао 14. јуна 1991. у Плавој сали хотела Турист: угледни привредници, друштвено – политички, културни радници. Међу њима и др Дукић, др Мујо, др Никола Крпић... Циљеви су били јасни: окупити Краљевчане све и свуда и бити од користи своме граду. Васа – секретар Друштва. Тада је све своје стечене капитале: познанства са људима, организаторско искуство, време – ставио на располагање Друштву, свему дао лични печат.

„Мој став је био да су сви житељи Краљева и сви рођени у њему чланови Завичајног друштва, а само неки су и званично учлањени“ истицао је. Друштво је имало око 1200 чланова, своју фолклорну секцију, оркестар... Васо је све покретао, иницирао: оснивање подружница у Београду и Новом Саду, дружења, путовања, програме, концерте, предавања, хуманитарне акције, неговање културе сећања међу младима, издавање књига завичајних аутора и књига о завичају, формирање Завичајне библиотеке у Краљеву и Београду, иницијативе да се у званични календар града уврсти 19. април као Имендан Краљева; давање имена Радослава Веснића Краљевачкој библиотеци, постављање спомен – плоче Мири Траиловић у Краљевачком позоришту... Све је почињало на састанцима:

Имам идеју – а идеје нереалне, сјајне. Као да је реч о институцији, кровној а сви други се укључују! Није признавао равнодушност, незаинтересованост... Идеје су пљуштале, организација прецизно испланирана. И што је веома важно: сви људи укључени. Безброј одбора у Друштву, свако има своја задужења, свако је важан и треба да да свој допринос. А све са истим циљем: окупити Краљевчане, подсетити их на завичај, указати да су свом завичају потребни и да се њима поносимо. Никада није био проблем да се одазове прва лига музичара из Краљева.

Драгана Типсаревих



**СИЦА БЛУЗОНИ**

**Сидз  
кас  
опис**

ПОРУЧИТЕ НА Е-МАИЛ: [sidzcasopis@gmail.com](mailto:sidzcasopis@gmail.com)



## МИРА ТРАИЛОВИЋ

Рођена је 1924. године у Краљеву као ћерка Андреја Милићевића који је превео више од 36 дела француских класика и Радмиле Симић, професорке француског језика. Деда јој је био Милан Симић, управник Народног позоришта. Привилегију да одраста у дому образованих родитеља и предака, схватала је и као бремене, јер је увек морала да испуњава и њихова, а не само своја очекивања. Марљива ученица Друге женске гимназије у Београду, средње музичке и глумачке школе, Мира Траиловић је најпре завршила Музичку академију, а потом је, по жељи оца архитекте, уписала архитектуру, али је одустала након два семестра. На другој години студија напустила је Технологију, а Историју уметности пред сам дипломски испит. Привлачили су је телевизија, драма, режија и позориште, те је 1950. године завршила Високу филмску школу, а први деби имала је две године пре дипломирања.

Дипломирала је режију 1956. године на Факултету драмских уметности у Београду. Касније је на истом факултету била и професор радио-режије више година.

У младости, 1944. године Мира Траиловић је између осталог била и спикерка и уредница Драмског програма Радио Београда. Гласом Минерве освојила је слушаоце. Полицијски час је још трајао, па је сваку ноћ кући враћала патрола. И док је ходала у свом првом капуту направљеном од ћибета, који је добила у радију, није се плашила... Знала је да је обрадовала неког тог дана: „Читали смо на радију писма која су стизала с фронта и одлазила на фронт, обавештења о рату који је још трајао. Представљали смо људима једину могућност да нешто сазнају о својима” (интервјуу са Миром Траиловић, „ТВ новости” 1977. године).

У Радио Београду је и режирала око 70 радио драма, али и упознала Драгољуба Гуцу Траиловића, тадашњег спикера, а касније дописника Политике из Париза и првог човека ове куће, чије је презиме узела на венчању

Њеном режијом „Фауста” 12. новембра 1956. године у сали са 212 столица у дворани некадашње новинске куће „Борбе” почео да живи један нови свет - отворено је авангардно позориште Атеље 212. Са Радошем Новаковићем један је од оснивача, а потом и дугогодишњи управник Атељеа 212. Изузетном енергијом створила је од Атељеа 212 култно место.

Једна нова епоха је почела. Под њеним вођством Атеље је пробијао границе Југославије и временом постао позориште познато свуда у свету, као и прво позориште са подручја СФРЈ-а које је позвано да гостује у САД-у после Другог светског рата. Глумци "Атељеа 212" гостују у земљама у којима је до тада било немогуће чути наш језик,

Позоришна редитељка, чији комади су увек били авангардни, грозила се те речи, али ти комади су заиста уносили нове културне и политичке трендове у позоришни живот Београ-

да. Као редитељка први пут је представила београдској публици најзначајнија имена светске позоришне авангарде - Јонеска, Сартра, Олбија, открива публици нове домаће писце, поставља дела Душана Ковачевића, Александра Поповића. Революционарне 1968. године публика остаје без текста након извођења хипи мјузикла „Коса“ у Мириној режији, прве поставке у Европи после америчке праизведбе данас култног мјузикла. Режира је више од 30 значајних представа, међу којима се посебно истичу: „Иза затворених врата“, „Дон Жуан у паклу“, „Чудо у Шаргану“...

У њено време, Атеље је популарним и контроверзним представама, попут „Кафаница, судница, лудница“, у великој мери померао границе слободе изражавања у политичком смислу. Унела је дух Запада у Србију, али њен највећи таленат био је организација и добар одабир тима.

Заједно са Јованом Ђириловим и другим сарадницима је иницирала оснивање једног од највећих европских позоришних фестивала - Београдски интернационални театарски фестивал - БИТЕФ, који је настао 1967. године у Атељеу 212 и чији је уметнички директор била од 1967. до смрти 7. августа 1989. године, неколико месеци након што је „добила“ своје позориште.

Убрзо затим простор испред БИТЕФ театра добио је име „Сквер Мире Траиловић“. Велика сцена „Атељеа 212“ од 2014. године (90 година од рођења и 25 од смрти) носи име „Мира Траиловић“.

Одликовали су је бескрајни шарм и продорност, таленат за убеђивање. Када су Ежена Јонеска 1971. године питали шта је видео у Београду, одговорио је: „Миру Траиловић. Зар то није сасвим довољно?“

Мира Траиловић била је вансеријска личност, персона за свако поштовање и једна озбиљна дама, чак и у време када то није било нарочито пожељно и популарно. Када су је новинари једном питали хоће ли да се представи, рекла је да хоће и као песмицу "изрецитовала" своје име у акрониму: М - као марљива, И - као ирационална, Р - као радосна, А - као ако, баш ме брига.

Након иницијативе покренуте осам година раније, 2016. године је у Краљеву, у фоајеу Краљевачког позоришта, откривена спомен плоча Мири Траиловић, рад академског вајара и редовног професора на Факултету ликовних уметности у Београду Славољуба Цаје Радоичића.

**Сица Сица Сица Сица Сица Сица**

**УПЛАТОМ ДОНАЦИЈЕ НА ТЕКУЋИ РАЧУН УДРУЖЕЊА СИЦА | 200-3290450101003-06**

**ПОМАЖЕТЕ ДА ЧАСОПИС ДЕЛИМО БЕСПЛАТНО ЧИТАОЦИМА!!!**



**KAMRAD  
MUSIC**

**NOVA HALA  
SPORTOVA  
KRALJEVO 20h  
četrtek**

**02.Mart 2023.**

PARTER: 1.300  
TRIBINE: 1.900  
VIP TRIBINE: 2.500  
VIP EXCLUSIVE:  
(barski sto ispred bine)  
rezervirati na broj  
**+381 65 47 98 072**

**SAŠA  
MATIĆ**  
SOLISTIČKI KONCERT

PRODAJA ULAZNICA: **BLAGAJNA HALE SPORTOVA**  
TURISTIČKE AGENCIJE: **PANGEA I GULIVER**